

IN MEMORIAM A. GAHS

SUMMARIUM

Propositum huius nuntii de vita et activitate defuncti Alexandri Gahs, unius de maximis ethnologorum temporum nostrorum, ad id spectat, ut indolem et ingenium eius illustret. Tribus aspectibus id efficere conamur: primum repraesentando qualitates personae eius ut hominis, professoris, collegae, benefici; deinde, extollendo, ut par est, egregias virtutes eius in studio sacerdotalis perfectionis; postremo, summam proferebimus studia eius praeparatoria ad munus professoris et investigationes scientificas, quibus fontes et abyssos culturarum perspexit et aliis monstravit.

Profesor Aleksandar Gahs bio je kolerična temperamenta s izrazitim voditeljskim darovima, ali je znao zauzdavati svoju impulzivnost i u tolikoj je mjeri introvertirati da je ostao skromni naučni radnik čak i tada kada su veliki i najveći znanstveni autoriteti odavali priznanje njegovu radu te se u knjigama i časopisima pozivali na rezultate njegovih istraživanja.

Bio je od prirode izvrsno nadaren, a usto je imao neobično razvijenu sposobnost da utvrđuje istinu i svestrano je osvjetljuje kako u znanosti tako u svom ličnom životu. To je razlogom da on nije nikada prestajao produbljivati i proširivati svoja znanstvena nastojanja i istodobno ostvarivati istinu u sebi samome putem dobra i svetosti.

Nesebičan u svakom pogledu, a nadasve u tom da drugima iskreno saopćava istinu, stekao je na znanstvenom području znatan broj prijatelja kod nas i napose u inozemstvu, gdje su njegove vrline i znanstvena zalaganja bila veoma cijenjena.

Nenadano, posve neočekivano prekinula se životna nit dra Aleksandra Gahsa, a time se ugasio snažan plamen, koji je svijetlio, grijao i pokretao.

U vezi s pokojnikovim životom preostaju nam neizbrisiva svjedočanstva o njegovu kristalno čistom značaju, kreposnu životu i dragocjenoj znanstvenoj baštini.

ODRAZI LIČNOSTI

Dr Gahs u svom odijevanju i nastupu bio je skroman i jednostavan.

O tome bi mogle govoriti uspomene mnogih. No znalo se dogoditi i to da je po koji čovjek primo intuitu, već kod prvog susreta, a da ništa nije znao o njegovoj stvarnoj veličini, neposredno je doživio.

Jednom ga je neki student po prvi put susreo na ulici. Pred sobom je ugledao skromno odjevena svećenika srednjeg stasa, oborenih očiju i zadubena u misli. Vanjština mu je odavala produhovljenost i sklad duše u tolikoj mjeri da ga je student pozdravio s »Hvaljen Isus«. Bilo je to mimo studentova običaja da pozdravlja posve nepoznata svećenika. Vanjština, držanje i neki poseban mir govorili su mu o Božjem u tom svećeniku.

Kao profesor u struci komparativne znanosti religija imao je uz strogo znanstveno zacrtane traktate te logički poređanu građu i mnoštvo mogućnosti da pred svojim slušačima jednostavnim i pristupačnim načinom istakne neprolazne vrednote objavljene religije.

Nije nikakvo čudo da je mnogi bogoslov po njegovim predavanjima ste kao veliko proširenje svojih horizonata te uvjerljive dokaze o mnogim priepornim pitanjima. On je svojim poticajima omogućio nekolicini darovitih studenata da se već za vrijeme teoloških studija bave znanstvenim radom u vezi s njegovom strukom.

gdje je mogao i koliko je trebalo, rado je pomagao svakom od fakultetskih nastavnika, ali je napose svojom pažnjom pratio mlađe znanstvene radnike.

Tko je poznao hobby dra Gahsa da je upravo detaljno analizirao članke londonskog katoličkog tjednika »The Tablet«, te i u svojim razgovorima znao navraćati na njegove prognoze taj će lakše razumjeti i njegovu veliku dužnost, kada je više godišta tog časopisa poklonio nekom mladom nastavniku.

Svakoga će od čitalaca zadiviti činjenica da je pokojnik još za života poklonio cijelu svoju knjižnicu svom nasljedniku na katedri. Ona je za naše prilike puna stručnih rariteta.

Dr Gahs bijaše k tome skriven dobrotvor mnoge sirotinje, napose bogoslova.

On zapravo na sebe nije ni izdaleko trošio, koliko je to zahtijevao njegov položaj sveučilišnog profesora. Prije negoli je bio pozvan u nadbiskupski dvor, imao je posve skroman stan, koji je kao dvorkinja redila neka stara gospođa, hranio se pak u neposrednoj blizini, na župnom dvoru svetoga Blaža. Kako u tome tako i u ostalome: u svemu, što se odnosilo na njegov osobni udobniji život, on je prikraćivao sebe, te je sav preostali novac od plaće sveučilišnog profesora redovito dijelio u dobrotvorne svrhe. Godinama bijaše to natpolovični iznos njegovih dohodaka.

U svemu: njegova je ličnost fascinirala, osvajala za struku, poticala na rad kolege u njihovim strukama.

PRIMAT DUHOVNOGA

Od djetinjstva bijaše zanesen svećeničkim zvanjem, a kada je stupio u Nabiskupsko bogoslovsko sjemenište u Zagrebu pa do ređenja, bio je uzoran u duhovnom životu.

Kao kapelan (1915—1919) znao je izvrsno spajati jaki intelektualni rad (studij stranih jezika, sociologije), snažnu socijalnu akciju i zdravu duhovnost.

Bio je čovjek vjere i duboke pobožnosti.

To se očitovalo u njegovu životu, a i u oporuci.

Posljednjih je godina misio svaki dan u osam sati. Ustajao je unatoč tomu u pet sati. U pol šest započimao je svoje molitve i razmatranje. Nedje-

ljom i blagdanom razmatrao je cijeli sat. Od toga nije odustajao ni onda kada se spremao na klanjanje u katedrali. Ovo nam daje slutiti kakvom je dušom prilazio k oltaru, jer su dva i pol sata molitve, razmatranja i neposredne pripreve na svetu misu morali ostaviti u duši potrebno raspoloženje i povećati spremnost na sudjelovanje s milostima.

Veoma je savjesno vodio računa o stanju svoje duše i svojih čina.

Dnevno je provodio vježbu posebnog ispitivanja savjesti. U tome je njegova revnost išla tako daleko da je pismeno bilježio rezultate svojih nastojanja. Na tom ga je poslu zahvatila i moždana kap posljednje večeri njegova zemaljskog života, kako o tom svjedoči cedulja, koju su našli na pisacem stolu pred njim.

Imao je stalnog ispovjednika i na određeni se dan svakog tjedna ispovjedao. Predviđajući slučaj spriječenosti, bilo je unapred ugovoreno, ako on ne dođe do svog ispovjednika tog dana, ispovjednik je svakako trebao doći k njemu. I tako je bivalo.

Casoslov nije tek molio nego upravo studirao. Svaki je dan čitao bar jedno ili dva poglavlja Svetog Pisma. Od knjiga ascetskog sadržaja najviše je produbljavao Meschlerovu raspravu o Tri temelja duhovnog života.

Već se iz tih činjenica jasno vidi da monsignora Gahsa u kreposnom životu i duhovnom napretku nije moglo ništa spriječiti, pa ni njegov gotovo neprekidni i golemi znanstveni rad.

NA IZVORIMA I PONORIMA KULTURE

Ovdje ne želimo dati sustavan pregled znanstvenih radova i naučnog ugleda profesora Gahsa, jer je to učinio dr Stjepan Doppelhammer, njegov nasljednik na katedri.

Za svoj veoma bogati i izvrsnim rezultatima popraćen znanstveni rad profesor se Gahs razmjerno dugo i svestrano spremao.

Poslije svršene pučke škole i gimnazije s ispitom zrelosti u svom rodnom mjestu Požegi, odlazi na studij medicine u Beč (1910).

Kako god se to na prvi mah čini kao bijeg od prvotnih želja i odluka da postane svećenikom, ipak je to bilo za njegov predstudij kao sveučilišnog profesora i dušobrižnika (sudjelovao u konverziji sveuč. prof. dra Borisa Zarnika, itd.) dragocjeno pomagalo. Napose mu je mnogo koristilo poznavanje anatomije, jer se lakše orijentirao s obzirom na evolucionističke tvrdnje te sustavnije mogao utvrđivati njihovu nezasnovanost.

Ne znamo koji su sve razlozi usmjerili profesora Gahsa da ostavi studij medicine te se upiše na Teološki fakultet u Zagrebu (1911—1915).

Za vrijeme studija, koliko mi je poznato, imao je prof. dr Fran Barac znatan utjecaj na mladog i poletnog bogoslova. On ga je konačno i orijentirao prema studiju komparativne povijesti religija.

Nakon četirigodišnje dušobrižničke službe otišao je A Gahs na više studije u Lyon, gdje je poslije dvije godine stekao doktorat teologije (1921.) Tada odlazi u Beč i kroz tri semestra specijalizira se u studiju etnologije i prethistorije.

Kad se vratio u Zagreb i habilitirao na zagrebačkom Bogoslovskom fakultetu, preuzeo je iste godine (1923) kao nastavnik predavanje povijesti religija. Njegov je uspon okrunjen brzim promaknućima: 1924. postaje izvanrednim, a 1926. godine redovnim sveučilišnim profesorom.

Profesor Gahs bijaše neumoran znanstveni radnik. U stopu je je pratio znanstvene edicije svoje struke. Dopisivao se i veoma često konferirao sa stručnjacima svoga znanstvenog područja, a i s onima graničnih struka bio je u kontaktu.

Brojni znanstveni radovi na hrvatskom jeziku, kao i oni na njemačkom, pokazuju bjelodano da je profesor Gahs imao posebnu izdržljivost i ogroman kapacitet rada. Ipak se već 1944. godine počeo osjećati ugrožen od srca. Neki se od profesora sigurno još sjećaju kako je prof. Gahs na svoj posebni otisak radnje »Problemi Moderne i stare magije« stavio na korice primjedbu, koju je potpisao svojim inicijalima: »Moj znanstveni testamenat«. Zbog mnogih probdjevenih noći došlo je do »laesio miocardii«.

Kao bivšem studentu medicine bilo mu je jasno što takvo stanje unosi u ljudski život. Pred njim su bile velike sinteze, upravo životno djelo, kojem je on u posljednjoj etapi, tri dana pred smrt, stilizirao konačni naslov: Studien über esotherische Kulte und über das Menschenopfer«. Drugi su se već njegovim pristankom okoristili rezultatima te radnje (Schmidt, Koppers), jer je autor bio velikodušan u saopćavanju istine i spoznaja. Nadamo se da će to djelo, ipak, biti objelodanjeno, jer za njim vape mnogi učenjaci.

Tko je profesor Gahs i koliki je njegov kapacitet u širini i dubini spoznaje moglo se vidjeti i doživjeti i prigodom prijateljskih sastanaka s njime. Ako je tim zgodama započeo razgovor o bilo kojoj temi, on je brzo ušao u nj. Svojom neposrednošću skretao je na dubine krajnjih uzroka i plastično prikazivao u presjecima profilne linije zbilje o kojoj se razgovor vodio. Bio je pritom gotovo neiscrpiv. Kod toga se očitovala njegova upravo fenomenalna načitanost, ali i spontaneitet stvaralačkih sinteza, koje su izvirale iz mnogostrukih analiza.

Međutim profesor Gahs nije bio tek čovjek velikih umnih sposobnosti već i onaj koji je s istinom išao do njezinih krajnjih zaključaka. Promatrajući neprestano kulturne snošaje po svim predjelima svijeta, svima je htio pomoći. Napose su mu na srcu bile m i s i j e. Malo je ljudi, pa i onih od struke, koji su imali tako duboke uvide u bezdane duša rasutih po misijskim predjelima. Unatoč premnogih osobnih dužnosti on se založio da se uvede na fakultet misioigija te se sam ponudio za predavača. Koliko mi je poznato, nitko nije od svećenika kod nas u svojem životu toliko misio u vidu izrazito misijskih nakana Crkve kao on. Bile su to, dakako, nenaručene misne nakane, jer profesor Gahs bijaše slobodan od svake misne obaveze.

Ukratko: u osobi profesora Gahsa imala je Zagrebačka nadbiskupija uzorna ,apostolski poduzetna svećenika, zagrebački Bogoslovski fakultet najboljeg poznavaoa komparativne religijske znanosti, hrvatski narod i Katolička crkva izvrsnog naučenjaka svjetskog ugleda, a budući svećenici svestrani uzor jedne sjajne duše.

Dr I. Škreblin